

MARIJANA ČORIĆ

PROFESORI I UČENICI SENJSKE GIMNAZIJE U NAROD- NOOSLOBODILAČKOM POKRETU

Marijana Čorić
Gradski muzej Senj

UDK:940.53/.54(497.1):929
Pregledni članak
Ur.:1989-08-25

U ovom radu autorica na osnovu građe daje prikaz učenika i profesora Senjske gimnazije koji su bili učesnici i simpatizeri narodooslobodilačke borbe. Isto tako navodi broj učenika koji su pali u NOB-i, a zatim političke i ratne prilike Senja i okolice od 1941-1945.

U razdoblju od 1941 do jeseni 1945. Senjsku gimnaziju od petog do osmog razreda po-
hadalo je 1688 učenika.¹

Strukturu učenika nisu sačinjavali samo mještani već i učenici primorskih i otočkih mjes-
ta, Like, Gorskog kotara te unutrašnjosti, smješteni privatno i u internatima.²

Na temelju oskudne povijesne građe i sjećanja na razdoblje u kojem su napredni om-
ladini-gimnazijalci bili sudionici revolucije, zaključuje se da su uvjeti za djelovanje antifa-
šističke omladine bili teški i složeni, jer su već prije, a i uoči rata, postojale među njima
velike idejne suprotnosti.³

Vlasnici internata vodili su cjelokupan nadzor nad učenicima. Pod autoritetom vjerouči-
telja mnogi učenici, a posebno pitomci muškog i ženskog internata, bili su prisiljeni izja-
šnjavati se i nastupati antikomunistički, bez obzira na svoj stvarni odnos prema socijaliz-

BILJEŠKE

1. Broj učenika sastavljen prema statističkim podacima za Senjsku gimnaziju od 1941. do 1945. god.
2. Internati: Konvikt Ožegovićanum, osnovan 1857. Svrha je zavoda bila da odgaja polaznike Senjske gimnazije, Palestra, osnovan 1923. za učenike senjske gimnazije. Vlasnik internata prof. Petar Šimatić. Dom Sv. Terezije započeo svoje djelovanje 1933/34. Ovaj internat primao je do 30 učenika.
3. O teškim uvjetima djelovanje antifašističke omladine govori izvorni znanstveni članak Vladimira Knifića. Senjski zbornik XIII, str. 196.

mu i progresu, prema fašizmu i fašizaciji škole. Međutim, pitomci internata nisu bili svi ni ustaše ni fašisti, jer su mnogi od njih bili i sudionici u narodnooslobodilačkoj borbi.

Među profesorima bilo je mnogo onih koji su sastavljali »erne liste« i onih koji su dosljedno svom prijašnjem uvjerenju i u želji da u dosljednosti ustraju stavljali na sebe uniforme koje im nisu nikako pristajale.⁴

Gimnazijska omladina bila je najpogodnija za širenje antifašističkih i naprednih ideja. Zbivanja i djelatnosti Partije izvan našeg kotara imali su odjeka i kod nas. Stariji omladinci Josip Šuljić »Jugo«, srednjoškolac iz Raba, Jurčić Rafić, obrtnik Milan Vukelić i Tome Balen »Pedula«, koji su radili po gradilištima Jugoslavije, šire napredne ideje i pod njihovim utjecajem potkraj 1938. ili početkom 1939. formira se grupa izrazito ljevičarski točnije socijalistički orijentirane omladine. U početku ova grupa nije imala karakter organizacije, okupljala je učenike: Marka Balena, Antu Matijevića – Bracu, Branka Jurčića, Dušana Orlića i Vladu Knifića. Uvjeti za rad ove napredne grupe bili su složeni, jer su se na drugoj strani isticale križarske, ustaške – antikomunističke organizacije, koje su svojim parolama vodile borbu protiv svega što je napredno, sa ciljem da onemoguće širenje svake progresivne misli, posebno širenje socijalističkih ideja. U Gimnaziji su djelovale i druge grupe, članovi »Jugosokola« i »Skauta« koji su bili više-manje unitaristički orijentirani, te lijevo krilo HSS, čiji su članovi bili orijentirani antifašistički. Napredna grupa često se sastajala i radila na razbijanju desničarskih grupa i njihovih akcija. Zbog potrebe borbe protiv fašističkih elemenata na školi, grupa naprednih (na jednom od svojih može

Sl. 84 – Učenici VI. raz. Senjske gimnazije šk. g 1939/40. s prof. Franjom Fulgosijem

4. Aleksandar Flaker, Bilješke o senjskoj gimnaziji 1941/42, Senjski zbornik VII, str. 207.

se reći ilegalnih sastanaka) predložila je predstavnicima HSS-a u školi da ubuduće, baš zbog potrebe borbe protiv fašizma, zajednički istupaju. Budući da su predstavnici HSS-a u školi ovo prihvatili ubuduće se u borbi protiv fašizacije škole zajednički nastupa, pri čemu evidentno vodeću ulogu u ovoj nazovimo je, koaliciji, ima grupa naprednih i socijalistički opredijeljenih omladinaca.⁵ Oko parole »Svi u borbu protiv fašizma« okuplja se na gimnaziji sva antifašistički orijentirana omladina bez obzira na vjersku, nacionalnu i partijsku pripadnost. Spomenuta grupa socijalističke omladine, s obzirom na svoju čvrstu organiziranost, odlučno i jasno ispoljava antifašističke stavove, nameće se kao vodeća sila u borbi protiv fašizacije škole.

Napredni omladinci održavaju ilegalne sastanke škole u kući Matijevića, Knifića ili Jurčića. Na tim sastancima dijeljen je materijal, davane informacije, donešeni su zaključci o izvršenim zaduženjima i provjeravala se njihova izvršenja. U stanu Matijevića nalazila se napredna lektira do koje se tada moglo doći. Nabavili su djela naprednih pisaca: Gorkog, Krleže, Dončevića, izvršili su pretplatu na »Pečat« i »Izraz«, ovdje se mogla naći polulegalna literatura kao »Komunistički manifest«, brošura Kautskog, i dr. Sve je ovo kolalo od ruke do ruke i izvan grupe među antifašistički opredijeljenom omladinom.

Prema događajima g. 1941 gimnazijska omladina nije ostala ravnodušna. U Senju tada djeluje omladinska organizacija usko povezana i može se reći uključena u NOB. Već 6. srpnja 1941, a zatim 6. kolovoza 1941, dolazi do hapšenja iz grupe naprednih omladina-

Sl. 85 – Učenici VIII raz. Senjske gimnazije. Stoje od lijeva: F. Vrkljan, F. Sokolić, F. Starčević, Z. Gržičić, R. Turina i J. Vrkljan, na obali 1942. g.

5. Vladimir Knifić, Razvitak revolucionarnog omladinskog pokreta na području kotara Senj, Senjski zbornik XIII, 197.

6. Isto

ca. Uhapšeni su: Rafić Jurčić i Vlade Knifić, ali su zbog nedostatka dokaza pušteni. Učenik Marko Balen održava vezu s partizanima »Gornjeg kraja« ili s tamošnjom partijskom organizacijom. U radu s gimnazijskom omladinom veliki udio imali su njihovi progresivno orijentirani nastavnici. U rujnu 1941. u Senj na gimnaziju dolazi prof. Melanija Rivoški, koja se preko Matijevića povezala s orgniziranom omladinom Senja. Rad dobiva na kvaliteti, jer kako sama kaže, ona je »u to doba već bila član SKOJ-a u Zagrebu.« Sastanci su se održavali u kući obitelji Rivoški. Početkom rujna 1941. u Senj iz Zagreba dolaze na daljnje školovanje učenici komunisti: Aleksandar Flaker, Miron Vinski (Cesarčev posinak), Vlado Šestan, Danko Grlić, Janko Tompa i Vanda Tompa.

U Senj je stiglo sedam »Zagrepečana«. Jedan za drugim napuštali su Zagreb izmaknivši ustaškim zatvorima ili policijskim prijetnjama. Uskoro su se grupi koja je sada radila pod rukovodstvom Melanije Rivoški pridružili A. Flaker i Miron Vinski, a ostali su se već prije priključili postojećoj omladinskoj ilegalnoj organizaciji.⁷ Pretpostavlja se da je M. Rivoški održavala vezu s prof. Mladenom Bašicom, ali on nije prisustvovao sastancima s navedenim omladincima, iako se točno znalo da je antifašist i komunist. Drugarica Rivoški potkraj siječnja 1942. postaje član KP i sekretar prve partijske organizacije u kota-

Sl. 86 – Napredni senjski omladinci – učenici Senjske gimnazije. Gornji red od lijeva: M. Balen, A. Matijević, A. Knifić, donji red od lijeva: V. Knifić, D. Antić, D. Kaloper, na Artu 1941.

⁷ Vladimir Knifić, Napredni omladinski pokret u Senju, Senjski zbornik VII, str. 175.

ru Senj, a u ožujku 1942. sekretar Mjesnog komiteta KPH za Senj. Već poslije lipnja 1942. gotovo cijela organizacija odlazi u partizane, pa dolazi do zastoja u radu s omladinom. Četiri omladinca osuđena su na robiju, devetorica odlaze u partizane. Zbog odlaska omladinaca, a dijelom i zbog slabosti u tadašnjoj partijskoj organizaciji u Senju, gotovo do kapitulacije Italije ne može se govoriti o nekoj omladinskoj organizaciji u Senju.

Teško je obuhvatiti sve detalje djelovanja naprednih omladinaca u ratnom periodu. Ovo nije jedini oblik aktivnosti gimnazijske omladine, ono što je u drugim publikacijama obrađeno toje u ovoj informaciji izostavljeno. Na temelju dosadašnjih istraživanja došlo se do podatka da je u periodu od 1941. do 1945. Senjska gimnazija oblikovala mladu generaciju, koja je u njoj sazrijevala i koja je dala svoj doprinos revoluciji. Iz nje su u narodnooslobodilačku borbu otišli slijedeći profesori i učenici:

Prema raspoloživoj arhivskoj građi, koja se još uvijek dopunjuje, utvrđeno je da su slijedeći profesori senjske gimnazije bili sudionici NOB-a:

1. MLADEN BAŠICA
2. STANKO DVORŽAK
3. FRANJO FULGOSI
4. MELANIJA RIVOSEKI

5. PAVLE ROGIĆ
6. ANTUN RUBEŠA
7. VICKO ZANINOVIĆ

Sl. 87 – Melanija Rivoški kao studentica Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1940.

Sl. 88 – Marko Balen, učenik VI. raz. Senjske gimnazije, (uvećanje sa slike 86) srpanj 1941.

Na temelju izjava i raspoložive arhivske građe utvrđeno je do 30. 09. 1989. da su slijedeći učenici Senjske gimnazije bili sudionici NOB-a.

FRANJO BAČIĆ,
MARKO BALEN,
MIHOVIL BALEN
MILAN BALEN »LUJIN«,
DRAGO BARAC,
DUŠAN BASTIJANČIĆ,
MILOVAN BAŠIĆ,
VLADIMIR BENIĆ,
IVAN BRKLJAČIĆ,
IVAN BUTKOVIĆ »GARA«,
JOSIP BUTKOVIĆ,
KATA BUTKOVIĆ,
MILAN BUTORAC,
PAVE BUTORAC,

FRANJO ČELIK,
ILIJA DASOVIĆ,
ANTE DOBRILA,
MILKA DRAŽIĆ,
DUŠANKA GOSTOVIĆ,
IVICA GLAVAŠ,
DANKO GRLIĆ,
JOSO GRŽETIĆ,
LJUBO DESANTIĆ,
ALEKSANDAR HRANILOVIĆ,
DRAGUTIN ILIJANIĆ,
DAVID KABALIN,
ANTE KARGAČIN,
ANTE KNIFIĆ,

Sl. 89 – Senjski omladinci – Skoljevi, od lijeva stoje: A. Knifić, M. Butorac, F. Krm-potić i S. Šojat, čuče: R. Tomljanović i M. Šojat, ulica Potok, listopad 1943.

LUCIJAN KOS,
MIHOVIL KRIŠKOVIĆ,
FERDINAND KRMPOTIĆ,
NEDA KRMPOTIĆ,
MIRKO KRPAN,
FRANJO KUČAN,
MLADEN LONČARIĆ,
PETAR MARKOVIĆ,
IVICA MLADINEO,
TIHORAJ MRAKOVČIĆ,
MIRKO PAVELIĆ,
RIKICA PAVELIĆ,
PAVE PAVELIĆ,
MATE PAVLIČEVIĆ,
VELJKO PETKOVIĆ,
ANTUN PETRINOVIĆ,
IVAN RADETIĆ »FERDO«,
EMINA RIVOSEKI,
LJILJANA RUBEŠA,
VLADO SEČKA,
FRANJO SOKOLIĆ,
JOSIP SOKOLIĆ,
FRANJO STARČEVIĆ,
LJUBOSLAV STIPANIĆ,
SMILJKA STIPANIĆ,
VLADO ŠESTAN,
MLADEN ŠOJAT,
JOSIP »JUGO« ŠULJIĆ,
TOMISLAV TIČAC,
IVICA TOMAIĆ,
RUDA TOMLJANOVIĆ »PULJIZ«,
VLADIMIR TURINA,
JURE VUKASOVIĆ,

GRGA VUKELIĆ,
MARKO VUKASOVIĆ,
ANTON VUKELIĆ,
VLADO VUKUŠIĆ.
Poginuli u NOB-u:
MARKO BALEN,
ANTE BELJAN poginuo u logoru,
PAVAO BELJAN,
ANTE BENIĆ,
ANDRE BRNČIĆ,
ANKA BUTORAC,
RUSKA GRŽANIĆ nestala u logoru,
BRANKO JURČIĆ,
NEDA KNIFIĆ,
JOSIP KREGAR,
IVICA KRMPOTIĆ,
ANTE MATIJEVIĆ,
IVAN MAŽURANIĆ,
DUŠAN ORLIĆ,
TOMISLAV ODORČIĆ,
JOSIP PRPIĆ,
JOSIP TURINA,
NADA TONKOVIĆ,
MIRON VINSKI,
FRANJO VUKASOVIĆ,
VLADIMIR VUKUŠIĆ,
Simpatizeri suradnici:
JELE BALAS,
STJEPAN HOLJEVIĆ,
IVKA KRMPOTIĆ,
ZDENKA KRMPOTIĆ,
ANKICA TOMIĆ,

Prema evidenciji broj od 64 učenika Senjske gimnazije, sudionika NOB-a, od kojih je 21 poginulih, te veći broj suradnika simpatizera, nije konačan.⁸ Iz ove gimnazije izašao je još jedan broj boraca koji su mobilizirani oslobođenjem Like, Gorskog Kotara i Hrvatskog Primorja i sudjelovali su u završnim operacijama za oslobođenje zemlje a također nisu obuhvaćeni jer sama tema zahtijeva cjelovitu obradu. Namjera je ovog prikaza da obuhvati učenike koje je ratni vihor zatekao u gimnazijskim klupama.

⁸ Iskorišten je dosad prikupljeni materijal iz Arhiva Gradskog muzeja Senj, sjećanje sudionika NOB-a drugova Vladimira Knifića i Rikice Pavelića. SUBNOR-u Senj i do danas objavljeni radovi u Senjskim zbornicima 1-15.

Lehrer und Schüler des Senjer Gymnasiums in der Volksbefreiungsbewegung

Aufgrund der Schriftstücke berichtet die Autorin über die Schüler und Lehrer des Senjer Gymnasiums, welche Teilnehmer und Sympathisanten des Volksbefreiungskampfes waren. Die Zahl der Schüler, die im Volksbefreiungskreis gefallen waren, gibt sie ebenso an, und beschreibt politische und Kriegszustände in Senj und Umgebung von 1941 bis 1945.

Sl. 90 – Dačka iskaznica Aleksandra Flakera učenika VIII. razreda Senjske gimnazije, Senj 1942.